

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
“ О.Б. Жильцов
2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Акмеологія і психологія професійної діяльності

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр і назва галузі знань)

напрямок підготовки _____
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 053 «Психологія»
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація «Психологія»
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

2016-2017 навчальний рік

Робоча навчальна програма «Акмеологія і психологія професійної діяльності» для студентів спеціальності 053 «Психологія»

Укладач: Шевцова Олена Михайлівна, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, к.психол.н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології (протокол № 1 від «30» серпня 2016 року).

Завідувач кафедри загальної,
вікової та педагогічної психології,
доктор психологічних наук, професор

 (О.П. Сергєєнкова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

Інституту людини Н. А. Клішевич

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Акмеологія і психологія професійної діяльності» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою загальної, вікової та педагогічної психології на основі освітньо-професійної програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану для спеціальності «Психологія» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Акмеологія і психологія професійної діяльності», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Акмеологія і психологія професійної діяльності» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування системою знань про закономірності процесу професійного становлення особистості, професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у різних галузях народного господарства відповідно до вітчизняних та європейських стандартів.

Мета курсу

Засвоєння магістрантами системи акмеологічних знань, формування вмінь і розвиток здатностей вирішувати широкий спектр акмеологічних проблем і завдань в різних галузях професійної діяльності.

Завдання курсу визначаються необхідністю засвоєння акмеологічних знань та вмінь, набуття професійних компетентностей, які виявлять уживання у процесі професійної діяльності психолога-фахівця.

У результаті вивчення курсу студент повинен *знати* й *уміти*:

- узагальнювати й систематизувати накопичені сучасною психологією й суміжними науками знання про психічний і професійний розвиток людини;
- аналізувати історію предмету, методи, структуру й роль акмеології в науково-психологічному забезпеченні розвитку людини;
- орієнтуватися в різних підходах, теоріях і методах психолого-акмеологічного забезпечення: діагностики, корекції, активізації й консультування тих аспектів розвитку, облік яких важливий для оптимізації життєдіяльності людини, особливо її професійно значимих якостей;
- знати специфіку розвитку акмеологічних знань у взаємозв'язку з іншими психологічними дисциплінами (переважно з психологією розвитку, психологією праці, психологією професійної діяльності), а також із суміжними науками про людину й суспільство;
- визначати власні професійні ресурсні можливості;
- проводити базову соціально-психологічну експертизу професійної діяльності фахівців соціономічних професій;
- складати акмеограму та психологічний портрет фахівця.

У ході опанування навчальним матеріалом курсу «Акмеологія» студенти

набувають загальних і професійних *компетентностей*:

- спроможність діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю;
- розуміння значущості для власного розвитку професійного досвіду фахівців у соціономічній сфері;
- розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії;
- соціально-перцептивні компетенції;
- здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності;
- здатність до виокремлення прикладної психологічної проблеми, визначення її детермінації та шляхів розв'язання;
- здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності;
- аутопсихологічну компетентність;
- спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, 6 год. – модульний контроль, 30 год. – семестровий контроль, 52 год. – самостійна робота.

Вивчення навчальної дисципліни «Акмеологія і психологія професійної діяльності» завершується екзаменом.

II. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна
Модулів – 3	Шифр та назва спеціальності 053 «Психологія»	Рік підготовки
Змістових модулів – 3		5-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання - 1		Семестр
Загальна кількість годин – 120		9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4		Лекції
	16 год.	
	Практичні, семінарські	
	16 год.	
	Самостійна робота	
	52 год.	
	Вид контролю:	
екзамен		
30 год.		
	Другий (магістерський) рівень	

III. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семинарські	Підсумковий контроль	Самостійна робота	Семестровий контроль
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи акмеології									
1	Предмет акмеології, її місце в системі наук.			2				6	
2	Етапи становлення акмеології як науки					2		6	
3	Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи і моделі. Акмеологічні технології.			2		2		8	
Разом		30		4		4	2	20	
Змістовий модуль II. Прикладна акмеологія									
4	Наукові напрямки прикладної акмеології.			2		2		4	
5	Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку. Акмеограма фахівця.			2		2		6	
6	Психолого-акмеологічна компетентність фахівця. Акмеологічний супровід становлення професіонала			2		2		6	
Разом		30		6		6	2	16	
Змістовий модуль III. Психологія професійної діяльності фахівця									
7	Психологічна структура професійної діяльності.			2		2		6	
8	Професіоналізація й її стадії. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення.			2		2		4	
9	Професіонал як суб'єкт професійної діяльності та професійно-особистісного розвитку. Професійне самовизначення.			2		2		6	
Разом		30		6		6	2	16	
Семестровий контроль		30							30
Разом за навчальним планом		120		16		16	6	52	30

IV. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I

ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АКМЕОЛОГІЇ

Лекція 1. Предмет акмеології, її місце в системі наук (2 год.).

Мета, об'єкт, предмет, проблемне поле та основні наукові і практичні завдання акмеології. Наукові орієнтації акмеології, її зв'язок з іншими науками. Акмеологія як наука в системі людинознавства. Сучасне місце акмеології в системі наук. Сучасний стан акмеології. Головні цілі і завдання акмеології на сучасному етапі її розвитку. Інтегративний характер та гуманістична спрямованість сучасної акмеології. Акмеологічні закони та закономірності. Категоріально-понятійний апарат акмеології. Акмеологічні умови та фактори розвитку.

Основні поняття теми: акме, акмеологія, акмеологічні феномени, суб'єкт діяльності, гуманістична спрямованість.

Семінарське заняття 1. Етапи становлення акмеології як науки (2 год.).

Лекція 2. Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи, моделі та технології (2 год.).

Методологічні засади акмеології. Класифікація загальнонаукових та часткових акмеологічних методів. Акмеологічна діагностика як вид комплексного, міждисциплінарного, інтегративного пізнання.

Акмеологічні моделі та їх гносеологічні функції. Теоретичні та методологічні основи розробки акмеологічних моделей. Етапи розробки моделей педагогічних систем. Акмеологічні моделі, що засновані на різних формах системного опису.

Основні поняття теми: акмеологічна діагностика, акмеологічна модель, соціальна ситуація особистісно-професійного розвитку, акмеограма, акметектоніка, акмеологічна технологія та психотехнологія.

Семінарське заняття 2. Методи акмеологічних досліджень. (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ПРИКЛАДНА АКМЕОЛОГІЯ

Лекція 3. Наукові напрямки прикладної акмеології (2год.).

Основні тенденції розвитку акмеології: інтеграція та диференціація. Об'єкт, предмет та завдання прикладних напрямків акмеологічних досліджень.

Інтегративний характер та завдання військової акмеології.

Педагогічна акмеологія як наука про шляхи досягнення професіоналізму в праці педагога. Рівні та етапи професіоналізму діяльності та зрілості особистості педагога.

Соціальна акмеологія та проблема професіоналізму соціальних робітників в умовах перехідного періоду.

Акмеологія управління. Акмеологічна концепція розвитку професіоналізму керівних кадрів.

Основні поняття теми: професіоналізація, професійна реабілітація, соціально-професійне самозбереження, проектування і самопроектування, моніторинг професійного розвитку.

Семінарське заняття 3. Акмеологія як інтегративна розвиваюча наука. Види прикладної акмеології. (2 год.)

Лекція 4. Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку (2год.).

Акмеологічні критерії та показники особистісного розвитку. Інтегративні показники професіоналізму в діяльності. Акмеологічні показники професіоналізму. Феномен духовного наповнення професії. Рівні, етапи, шаблі професіоналізму.

Співвідношення соціалізації й професіоналізації в сучасній соціокультурній ситуації. Архітектоніка соціуму й сучасні вимоги до суб'єкта праці.

Акмеологічна складова трудової, професійної діяльності. Акмеологічний вплив. Структура акмеологічної компетентності.

Основні поняття теми: життєве, особистісне та професійне самовизначення, професійна компетенція, оптація, профадаптація, професійно-особистісна діяльність, акмеологічні інваріанти професіоналізму.

Семінарське заняття 4. Акме у професійному розвитку людини. Акмеограма фахівця. (2 год.)

Лекція 5. Психолого-акмеологічна компетентність фахівця. (2 год.)

Розвиток професійної компетентності та її спеціальних видів. Професійна й акмеологічна компетентність. Види і загальні компоненти професійної компетентності.

Психологічний та акмеологічний зміст соціально-перцептивної компетенції. Структурна модель та рівні соціально-перцептивної компетентності.

Аутопсихологічна компетентність, її характер, структура та рівні.

Внутрішньо-особистісні конфлікти, ідеальний та реальний образ професії, професійно-рольова гра, професійна індукція.

Основні поняття теми: професійна компетентність, професійні компетенції, професійно-особистісна діяльність, професіоналізм, акмеологічні інваріанти професіоналізму, соціально-перцептивна компетентність, аутопсихологічна компетентність, акмеологічна компетентність.

Семінарське заняття 5. Психолого-акмеологічний супровід становлення професіонала. (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ

Лекція 6. Психологічна структура професійної діяльності (2 год.)

Теоретична модель структури професійної діяльності. Дія як структурний компонент професійної діяльності. Цілепокладання у професійній діяльності. Мотивація у професійній діяльності. Взірці у професійній діяльності. Суб'єкт-об'єктна та суб'єкт-суб'єктна взаємодія у професійній діяльності. Умови професійної діяльності. Засоби професійної діяльності. Результати професійної діяльності. Корекція у професійній діяльності.

Ефективність виконання різних видів діяльності та типологічні особливості фахівців. Стимулювання професійної діяльності осіб з різними типологічними особливостями. Стили професійної діяльності та типологічні особливості фахівців.

Основні поняття теми: структура професійної діяльності, цілепокладання, мотивація, взірці діяльності, умови професійної діяльності, засоби, результати, стиль професійної діяльності.

Семінарське заняття 6. Психологічні особливості професійної діяльності різних професій. (2 год.)

Лекція 7. Професіоналізація й її стадії. (2год).

Співвідношення особистості і професії. Проблема професійного становлення особистості. Етапи професіоналізації особистості. Стадії професійного розвитку.

Прогресивна стадія професійного розвитку особистості. Формування мотивів професійної діяльності. Формування професійних знань й уявлень. Формування професійно-важливих якостей особистості.

Регресивна стадія професійного розвитку особистості. Професійна деформація особистості. Прояви професійної деформації у мотиваційній і пізнавальній сферах. Професійна деформація особистісних характеристик. Феномен психічного вигорання.

Зрілість професійна як період професійного життя людини, що характеризується досягненням повного професійного розвитку. Складові професійної зрілості.

Основні поняття теми: професіоналізація, професійний розвиток, професійно-важливі якості, професійні деформації, феномен професійного вигорання, професійна зрілість.

Семінарське заняття 7. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення. (2 год.)

Лекція 8. Професіонал як суб'єкт професійної діяльності та професійно-особистісного розвитку (2год).

Професіоналізм і моделі фахівця. Людина як суб'єкт професійної діяльності. Професійно важливі якості й здібності. Професійно важливі якості: соціальні та психологічні контексти оцінювання. Професійне самовизначення. Професійна кар'єра: зміст, динаміка, альтернативи.

Особистість професіонала як внутрішня система саморегуляції людини. Рушійні сили, що визначають лінію професійного розвитку людини. Прагнення до зростання – головна рушійна сила професійно-особистісного розвитку людини.

Професійно-особистісне зростання як складний багатоаспектний процес. Критерії професійно-особистісного зростання: інтраперсональні та інтерперсональні.

Основні поняття теми: самовизначення, самоприйняття, саморозвиток, самореалізація. інтенціональність, динамічність, цілісність, конструктивність, автономність, соціалізованість, творча адаптивність.

Семінарське заняття 8. Акмеологічний супровід професійного самовизначення. (2год).

V. Навчально-методична карта дисципліни « Акмеологія і психологія професійної діяльності»

Разом: 120 год.: лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., самостійна робота – 52 год.,

модульний контроль – 6 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III
Назва модуля	Теоретико-методологічні основи акмеології	Прикладна акмеологія	Психологія професійної діяльності фахівця
Теми лекцій	1. Предмет акмеології, її місце в системі наук. 2. Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи, моделі та технології.	1. Наукові напрямки прикладної акмеології. 2. Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку 3. Психолого-акмеологічна компетентність фахівця.	1. Психологічна структура професійної діяльності. 2. Професіоналізація й її стадії. 3. Професіонал як суб'єкт професійної діяльності та професійно-особистісного розвитку.
	2 бали	3 бали	3 бали
Теми семінарських занять	1. Етапи становлення акмеології як науки. 2. Методи акмеологічних досліджень.	1. Акмеологія як інтегративна розвиваюча наука. Види прикладної акмеології. 2. «Акме» у професійному розвитку людини. Акмеограма фахівця. 3. Психолого-акмеологічний супровід становлення професіонала.	1. Психологічні особливості професійної діяльності різних професій 2. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення. 3. Акмеологічний супровід професійного самовизначення.
	22 бали	33 бали	33 бали
Самостійна робота	15 балів	15 балів	15 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)
Кількість балів за модуль	64 бали	76 балів	76 балів
ІНДЗ	Розробка та складання особистої акмеограми (30 балів)		
Загальна кількість балів	246 балів (коефіцієнт для переведення у 60-бальну шкалу = 4,1)		
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)		

VI. Плани семінарських занять

Змістовий модуль I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АКМЕОЛОГІЇ

Семінарське заняття 1. Етапи становлення акмеології як науки (2 год.).

1. Передумови виникнення акмеології.
2. Етапи становлення акмеології як науки.
3. Поняття акмеології як науки про розвиток зрілих людей.
4. Акме як період активного розвитку та оволодіння повним комплексом соціальних і професійних функцій дорослої людини.
5. Організаційно-методологічний етап створення акмеологічної теорії.
6. Розвиток акмеології як фундаментальної науки про вдосконалення людини та досягнення нею конкретних результатів.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-5, 11, 16, 21, 28].

Семінарське заняття 2. Методи акмеологічних досліджень. (2 год.).

1. Загальнонаукові методи, що застосовуються в акмеологічних дослідженнях.
2. Відмінні риси методів акмеологічних досліджень.
3. Характеристика методів інших наук, що застосовуються в акмеологічних дослідженнях.
4. Метод порівняльного аналізу високопродуктивної та малопродуктивної діяльності.
5. Акмеологічний, акмеографічний, акмеоцентричний підходи.
6. Акмеологічні критерії й показники, розробка акмеограм.
7. Системна методологія в побудові акмеологічних описів і моделей. Акмеологічна експертиза.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-5, 11, 16, 21, 28, 44-45].

Змістовий модуль II

ПРИКЛАДНА АКМЕОЛОГІЯ

Семінарське заняття 3. Акмеологія як інтегративна розвиваюча наука. Види прикладної акмеології. (2 год.)

1. Тенденції до диференціації в акмеології та інтеграція акмеологічного знання.
2. Прикладна акмеологія й її характеристики.
3. Основні напрямки прикладної акмеології й їхні загальні характеристики.
4. Педагогічна акмеологія.
5. Військова акмеологія. Акмеологія діяльності в особливих і екстремальних умовах.
6. Управлінська акмеологія.
7. Медична акмеологія.
8. Юридична акмеологія.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-6, 8-9, 13, 15, 19, 23, 25, 27, 30, 32, 34, 36, 45-51].

Семінарське заняття 4. Акме у професійному розвитку людини. Акмеограма фахівця (2 год.)

1. Сутність феномену «акме» у професійному розвитку.
2. Види професійного акме.
3. Критерії професійного акме в співвідношенні з показниками професіоналізму і професійної компетентності.
4. Умови досягнення професійного акме.
5. Професіограма й акмеограма, їх співвідношення.
6. Становлення психолога-професіонала. Професіограма психолога. Акмеограма психолога.
7. Професіоналізм психолога як вченого: характеристики та типологія.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-7, 11, 13, 15, 17, 19-20, 22, 24, 28, 31, 33, 37, 45-50].

Семінарське заняття 5. Психолого-акмеологічний супровід становлення професіонала. (2 год.)

1. Поняття про психолого-акмеологічний супровід.

2. Складники й основні характеристики супроводу.
3. Технології психологічного супроводу професійного становлення особистості.
4. Критерії та показники ефективного психолого-акмеологічного супроводу становлення професіонала.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-7, 10, 17, 20-21, 25, 27, 33, 35, 38, 40, 42, 45-51].

Змістовий модуль III

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ

Семінарське заняття 6. Психологічні особливості професійної діяльності різних професій.

1. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників професій типу «людина-людина» (педагогів, медичних працівників, психологів).
2. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників сфери мистецтва та телебачення (музикантів, артистів балету, артистів цирку, акторів, ведучих телепрограм, дикторів).
3. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників інтелектуальних професій (літераторів, науковців, інженерів, банківських працівників).
4. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників професій типу «людина-техніка» (операторів, водіїв, слюсарів, швачок).

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-7, 10, 17, 20-21, 25, 27, 33, 35, 38, 40, 44-51].

Семінарське заняття 7. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення. (2 год.).

1. Основні стадії професійного становлення особистості.
2. Взаємодія індивідного, особистісного і суб'єктно-діяльнісного у професійному розвитку фахівця.
3. Психологічні особливості професійної орієнтації.
4. Характеристика об'єктивних та суб'єктивних факторів вибору професії

- (мотиви, інтереси, традиції, життєві плани, вплив оточення).
5. Основні види професійного відбору (медичний, освітній, соціальний, психологічний). Професійний психологічний відбір.
  6. Психологічні особливості професійної підготовки та адаптації до трудової діяльності.
  7. Зміст та форми реалізації психологічної підтримки працівника на різних стадіях професійного становлення.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [7, 11-12, 18, 21, 28, 33, 37-39, 42-43, 45-49].

Семінарське заняття 8. Акмеологічний супровід професійного самовизначення. (2 год.).

1. Професійна придатність та планування кар'єри.
2. Операціоналізація поняття професійне самовизначення.
3. Змістовно-процесуальна модель професійного самовизначення.
4. Професійне самовизначення на різних стадіях становлення особистості.
5. Конфлікти професійного самовизначення.
6. Психолого-акмеологічні технології супроводу професійного самовизначення.

Рекомендована література :

Основна [1-8].

Додаткова [1-7, 18, 21, 28, 33, 43, 45-51].

VII. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Провідними завданням для самостійної роботи студентів з курсу є:

- теоретичне опрацювання отриманої інформації з певної теми;
- практичне застосування отриманих знань у підготовці до семінарських занять та ІНДЗ;
- постійне ведення термінологічного словника (кожний понятійне опрацьований модуль – 15 балів).

Змістовий модуль I.

Теоретико-методологічні основи акмеології

Самостійна робота 1. Предмет акмеології, її місце в системі наук.

1. Здійснити порівняльну характеристику об'єкту і предмету акмеології та

- інших галузей психологічної науки.
2. Описати актуальні проблеми, які входять до предмету вивчення акмеології.
  3. Схематично зобразити зв'язок акмеології з іншими науками та її диференціацію.
  4. Виділити головні цілі і завдання акмеології на сучасному етапі її розвитку.
  5. Розкрити соціальну сутність акмеології, її функції та роль у системі людинознавства.
  6. Підготувати доповідь: "Проблеми акмеології в роботах сучасних дослідників" (на основі аналізу наукових робіт в журналах «Акмеологія» та «Акмеологія в Україні: теорія і практика» за означеними темами).

Самостійна робота 2. Методологічні основи акмеології.

1. Виділити відмінні риси методів акмеологічних досліджень. Зробити порівняння з іншими науками.
2. Розкрити особливості акмеологічного знання.
3. Пояснити акмеологічне розуміння категорій «особистість» та «суб'єкт». Зробити порівняння з психологією.
4. Проаналізувати, яким чином в акмеологічних дослідженнях реалізується методологічний принцип «єдність особистості та діяльності» (на конкретних прикладах).
5. Підготувати доповідь: "Акмеологічні ідеї у наукових роботах філософів, психологів, діячів культури" на основі аналізу наукових публікацій (за означеною темою).

Змістовий модуль II. Прикладна акмеологія

Самостійна робота 3. Наукові напрямки прикладної акмеології.

1. Порівняти акмеографічний підхід у вивченні і розвитку професіоналізму спеціалістів та керівників з підходом психологічним.
2. Розкрити сутність акмеологічної компетентності керівника.
3. Описати феномен гетерохронності особистісно-професійного розвитку.
4. Показати роль продуктивної Я-концепції в розвитку професіоналізму.

Самостійна робота 4. Акмеологічна концепція розвитку професіонала.

Підготувати доповідь: Акмеологічні інваріанти професіоналізму в певних видах професійної діяльності (соціального педагога, психолога, вчителя, менеджера, журналіста, науковця, діяча культури та мистецтва тощо).

Змістовий модуль III.

Психологія професійної діяльності фахівця

Самостійна робота 5. Професіоналізація й її стадії. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення.

1. Проаналізувати дорослість та зрілість як важливу ступінь життєвого

- циклу людини.
2. Зробити порівняльний аналіз суб'єктної парадигми в психології та акмеології щодо професійно зрілої особистості.
  3. Розкрити співвідношення аксіологічного та психологічного підходів до професійно зрілої особистості.
  4. Зробити аналіз стратегій психологічного та акмеологічного консультування.

Самостійна робота 6. Професіонал як суб'єкт професійної діяльності та професійно-особистісного розвитку. Професійне самовизначення.

1. Підготувати банк методик вивчення особливостей людини як суб'єкта професійної діяльності.
2. Дослідити особливості ціннісних орієнтацій суб'єктів професійної діяльності різних професій та на різних етапах професійного становлення. Здійснити порівняльний аналіз.
3. Психолого-акмеологічна характеристика професійно зрілої особистості. Завдання студентам: описати, опираючись на власні спостереження, узагальнений образ сучасного професіонала – представника соціономічних професій (на вибір студента).

VIII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Акмеологія і психологія професійної діяльності» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Вимоги до ІНДЗ та їх оцінювання:

Індивідуальним навчально-дослідним завданням з курсу «Акмеологія і психологія професійної діяльності» є розробка та складання особистої акмеограми

студента.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Акмеологія та психологія професійної діяльності».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ –30 балів.

Орієнтовна структура ІНДЗ – навчально-психологічного самодослідження у вигляді акмеограми, на основі якої готується доповідь презентація: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	3 бали
2.	Складання плану дослідження	2 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів дослідження в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання означених проблем, визначення перспектив.	5 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи	3 бали
7.	Презентація дослідження	10
	Разом	30 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню
Високий	25-30
Достатній	19-24
Середній	13-18
Низький	0-12

ІХ. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Акмеологія та психологія професійної діяльності» оцінюються за системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчального плану. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення в європейську (ECTS) шкалу подано у табл.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю:

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	8
2.	Відвідування семінарських занять	8
3.	Відповіді на семінарських заняттях	80
4.	Модульні контрольні роботи (1,2,3)	75
5.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
6.	Самостійна робота (1,2,3)	45
	Загальна кількість балів	246
	Коефіцієнт для переведення у 60-бальну шкалу	4,1
7.	Екзамен	40
	Підсумковий рейтинговий бал	100

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

**Порядок переведення рейтингових показників успішності в оцінки за
стобальною шкалою**

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань, що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення

навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

X. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні*: ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Матеріал курсу викладається студенту на лекційних заняттях. Готуючись до семінарських занять по додатковій літературі студент розширює своє бачення проблем, що досліджуються.

Готуючи відповіді на питання самостійної роботи студент уточнює своє розуміння матеріалу. Виконання самостійної роботи здійснюється в робочих зошитах у довільній формі.

На індивідуальних заняттях студент має можливість щодо покращення своєї оцінки отриманої на семінарі (чи не отриманої в силу різних причин) в результаті співбесіди з викладачем. У випадку недостатнього розуміння тих питань, що вивчаються, студент має змогу звернутися до викладача за роз'ясненнями на індивідуальних консультаціях.

2) Методи оцінювання:

Оцінюванню підлягає робота студента на семінарських заняттях (підготовка, відповідь, активність у доповненнях, опануванні чи обговоренні - дискусії), підготовка відповідей на завдання самостійної роботи, та активність пізнавального плану при самостійному опрацюванні навчального матеріалу.

Оцінюється як володіння матеріалом, так і мисленнева активність студента, що виявляється в чітких формулюваннях думок та в постановці проблемних питань.

Особливою формою оцінювання і контролю є модульна контрольна робота.

XI. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ засоби підсумкового контролю;
- ✓ завдання для поточного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Акмеологія».

XII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Акмеологія : учебник / за ред. А.А.Деркача. – М.: РАГС, 2004. – 688 с.
2. Акмеологія : учебник / за ред. А.А.Деркача. – М.: РАГС, 2006. – 424 с.
3. Архипова С. П. Основи акмеології: навч. посіб. / С. П. Архипова; Черкас. нац. ун-т імені Б.Хмельницького. – Черкаси : ЧНУ, 2009. – 128 с.
4. Гладкова В. М. Основи акмеології : підручник / В. М. Гладкова, С. Д. Пожарський. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 319 с.
5. Деркач А.А. Акмеологія / А.А.Деркач, В.Г.Зазыкин. – С.-Пб. : Питер, 2003. – 256 с.
6. Основи акмеології для менеджерів освіти : навч. посіб. / Г. Х. Яворська, О. А. Гладкова, О. А. Горчакова. – К. : Освіта України, 2012. – 248 с.
7. Пальчевський С.С. Акмеологія : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Степан Пальчевський. – К. : Кондор, 2008. – 398 с.
8. Шевцова О. М. Психологічний супровід професійно-особистісного розвитку вчителя в умовах інноваційної діяльності : наук.-метод. посіб. / О. М. Шевцова. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 128 с.

Додаткова література

1. Акмеологія – наука XXI століття: матеріали IV міжнародної наук.-практ. конфер., 30 трав. 2014 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, Укр. Академ. Акмеол. Наук, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; редкол.: В.О. Огнев'юк,

В.М. Антонов, О.А. Дубасенюк та ін. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – 512 с.

2. Акмеологія – наука ХХІ століття: матеріали ІІІ міжнародної наук.-практ. конфер. / заг. ред. В. О. Огнев'юка. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – 230 с.

3. Акмеологія – наука ХХІ століття: розвиток професіоналізму: Матеріали Другої міжнародної науково-практичної конференції / наук. редагув. : В.І.Перевозчиков. – К. : КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2008. – 496 с.

4. Акмеологія в Україні: теорія і практика : збірник наукових праць / редкол.: Огнев'юк В.О. та ін. – К., 2013. – № 23. – 84 с.

5. Акмеологія в Україні: теорія і практика : збірник наукових праць / редкол.: Огнев'юк В.О. та ін. – К., 2013. – № 24. – 80 с.

6. Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна», 2011. – 327 с.

7. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания / Борис Герасимович Ананьев. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1968. – 339 с.

8. Антонов В.М. Кібернетична акмеологія і тестологія гармонійної акмеологічної людини: технології, методики колективно-індивідуального комп'ютерного тестування та діагностики : довідник / В.М.Антонов. – К., 2013. – 255 с.

9. Антонов В.М. Кібернетична акмеологія: технологія розвитку та удосконалення особи : монографія / В.М.Антонов. – К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2011. – 290 с.

10. Безносков С. П. Профессиональная деформация личности / С. П. Безносков. – СПб. : Речь, 2004. – 272 с.

11. Бодалев А.А. Акмеология развития человека: феноменология, закономерности, механизмы / А.А.Бодалев // Человек и образование : научный журнал; Институт пед. образования и образования взрослых РАО. – № 3-4, 2007. – С. 13-18.

12. Бодалев А.А. Акмеология. Настоящий человек. Каков он и как им становятся? / Алексей Бодалев, Надежда Васина. – С.-Пб. : Речь, 2010. – 224 с.

13. Гладкова В. М. Професійне самовдосконалення менеджерів вищих навчальних закладів: акмеологічні основи : монографія / В. М. Гладкова. – К. : Освіта України, 2013. – 350 с.

14. Горская Г. Б. Психологические проблемы ранней профессионализации / Г. Б. Горская // Психологические проблемы самореализации личности / под ред. О. Г. Кукосяна. – Краснодар : КубГУ, 1997. – С. 45-56.

15. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. – 243 с.

16. Деркач А.А. Акмеология в вопросах и ответах / Анатолий Деркач, Елена Селезнева. – М. : МПСИ, МОДЭК, 2007. – 248 с.

17. Деркач А.А. Акмеология. Личностное и профессиональное развитие человека / Анатолий Деркач – в 3-х кн. – М. : Московская типография № 2, 2000. – 1468 с.
18. Джанерьян С. Т. Характеристики профессиональной Я-концепции / С. Т. Джанерьян // Личность и бытие : сб. науч. трудов. – Краснодар, 2002. – С. 59-63.
19. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід: монографія / О.А.Дубасенюк та інші; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир: ЖДУ ім.І.Франка, 2011. – 387 с.
20. Зеер Э. Ф. Кризисы профессионального становления личности / Э. Ф. Зеер, Э. Э. Сыманюк // Психологический журнал. – 1997. – Т.18. – № 6. – С. 35-44.
21. Зубра А.С. Акмеология – ключи к успеху / Алексей Зубра. – М. : Дикта, 2011. – 196 с.
22. Климов Е. А. Психология профессионала: учеб. пособ. / Е. А. Климов. – М.-Воронеж: МОДЭК, 1996. – 400 с.
23. Кузьмина (Головко-Гаршина) Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н. В. Кузьмина. – М. : Иссл. центр повыш. кач-ва подгот. спец-ов, 2001. – 144 с.
24. Маркова А. К. Психологические критерии и ступени профессионализма учителя / А. К. Маркова // Педагогика. – 1995. – № 6. – С. 55-63.
25. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя : учеб. пособ. / Л. М. Митина. – М. : Академия, 2004. – 320 с.
26. Поташник М. М. Управление профессиональным ростом учителя в современной школе : метод. пособ. / М. М. Поташник. – М. : Центр педагогического образования, 2009. – 448 с.
27. Поясок Т.Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: монографія / за ред. С.О.Сисоевої. – Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2009. – 348 с.
28. Проблемы общей акмеологии / А. Реан, Е. Рыбалко, Н. Грищенко, Л. Кулешова и др.; за ред. А. Реана. – С.-Пб. : Изд. дом Санкт-Петербургского ГУ, 2000. – 156 с.
29. Реан А. А. Психология изучения личности : учеб. пособие / А. А. Реан. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 1999. – 288 с.
30. Рибалко Л.С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічних аспектів) : монографія / Л.С.Рибалко; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 443 с.
31. Романова Е. С. 99 популярных профессий. Психологический анализ и профессиограммы / Е. С. Романова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 464 с.
32. Сазоненко Г.С. Компетентність у системі неперервної освіти: акмеологічна модель : науково-метод. посібник / Г.С.Сазоненко, В.В.Приступа. – Макарів: Софія, 2013. – 416 с.
33. Самоукина Н. В. Психология и педагогика профессиональной деятельности : учебник / Н. В. Самоукина. – М. : ЭКМОС, 1999. – 351 с.

34. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: навч. посібник / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. – К. : Міленіум, 2004. – 264 с.

35. Ситников А. П. Акмеологический тренинг: Теория. Методика. Психотехнологии : монография / А. П. Ситников. – М. : Технологическая школа бизнеса, 1996. – 428 с.

36. Слостенин В. А. Профессионализм педагога: акмеологический контекст / В. А. Слостенин // Педагогическое образование и наука. – 2002. – № 4. – С. 4-9.

37. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе: учеб. пособ. / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М.: Школьная пресса, 2000. – 416 с.

38. Степанова Е.И. Психология взрослых: экспериментальная акмеология [монография] / Екатерина Степанова. – С.-Пб. : Алетей, 2000. – 288 с.

39. Татенко В. А. Психология в субъектном измерении / В. А. Татенко. – К. : Вид. центр “Просвіта”, 1996. – 404 с.

40. Тренинг профессиональной идентичности / авт.-сост. Л. Б. Шнейдер. – М. : Изд-во МПСИ; Воронеж : МОДЭК, 2003. – 208 с.

41. Формування акмеологічної компетентності курсантів : навч.-метод. посібник / укладач А.О.Майборода. – Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2013. – 136 с.

42. Цукерман Г. А. Психология саморазвития / Г. А. Цукерман, Б. М. Мастеров. – М. : Интерпракс, 1995. – 288 с.

43. Чеснокова И. И. Самосознание, саморегуляция, самодетерминация личности / И. И. Чеснокова // Проблемы психологии личности. – М. : Наука, 1982. – С. 121-126.

44. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / В. Д. Шадриков. – М. : Логос, 2002. – 185 с.

45. Шевцова О.М. Професійна Я-концепція фахівця: теоретичний аналіз проблеми категоріального визначення / О. М. Шевцова // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / Ун-т менедж. освіти АПН України, Асоц. безперерв. освіти дорослих ; редкол. : О.Л.Ануфрієва та ін. – К., 2005 – Вип. 12 / голов. ред. В.В.Олійник. – К. : Геопринт, 2009. – С. 310-316.

46. Шевцова О.М. Розвиток професійної Я-концепції вчителів, які працюють в інноваційних освітніх закладах, засобами психологічного тренінгу / О.М.Шевцова // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / Ун-т менедж. освіти АПН України, Асоц. безперерв. освіти дорослих ; редкол. : О.Л.Ануфрієва та ін. – К., 2005 – Вип. 11 / голов. ред. В.В.Олійник. – К. : Геопринт, 2009. – Ч. 2. – С. 334-342.

47. Шевцова О.М. Інноваційна діяльність як чинник особистісно-професійного розвитку вчителів початкової школи / О.М.Шевцова // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць / Ун-т менедж. освіти НАПН України,

редкол. : О.Л.Ануфрієва [та ін.]. – К., 2005 – Вип. 1 (14), ч. 2 : Психологія / голов. ред. В.В.Олійник. – 2010. – С.463-472.

48. Шевцова О. М. Особливості емоційно-оцінної складової професійної самосвідомості вчителів-інноватиків / О. М. Шевцова // Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти : наук.-метод. ж-л – Вип. 1(11). – Чернівці : Черемош, 2013. – С. 191-195.

49. Шевцова О. М. Своєрідність професійних Я-концепцій вчителів ЗНЗ в залежності від характеру педагогічної діяльності / О. М. Шевцова // Проблеми сучасної педагогічної освіти : збірник наук. праць / РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» ; редкол. : О. В. Глузман [та ін.] / гол. ред. О. В. Глузман. – Серія «Педагогіка і психологія» – Вип. 41. – Ч. 4. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – С. 312-320.

50. Шевцова О.М. Психологічна характеристика рівнів розвитку професійної Я-концепції фахівця / О. М. Шевцова // Матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу педагогів та психологів «Be smart!», 17-18 лютого 2015, м. Женева (Швейцарія) – Т. 2. – С. 197-202.

51. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг: учеб. пособ. / Л. Б. Шнейдер. – М. : МССИ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2004. – 600 с.